

VİTRİNDEKİLER

AYIN KİTABI

SELÇUKLU'DA SARAY-TOPLUM DENGESİ

Anadolu Selçukluları Ortaçağ Ortadoğusu'nda Saray ve Toplum

Ed.: A. C. S Peacock - Sara Nur Yılmaz

Yapı Kredi Yay., 234 sayfa, 22 ₺

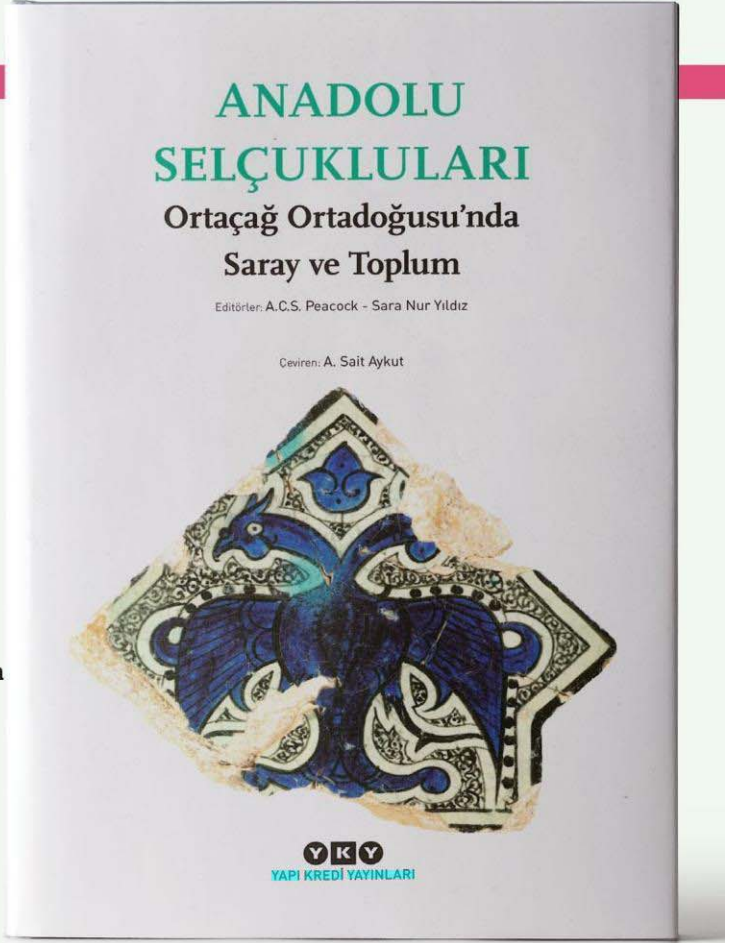
*Dört nala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kasnak başı gibi uzanan
bu memleket, bizim.
Nazım Hikmet*

Nazım'ın dizelerinde dile getirdiği hakikatin tecessümü etmiş halidir Anadolu Selçuklu Devleti. Orta Asya bozkırlarından atları üzerinde bir bilinmeze giden Oğuzların kısa süre içinde Anadolu'ya ve Ortadoğu'ya hâkim olacağını kim bilebilirdi? Oğuz Yabgu Devleti'nin ordu kumandanı Selçuk Bey'den alır adını Selçuklular. Buhara'dan Semerkant'a, Horasan'dan Rey'e geniş bir coğrafyada hâkimiyet kuran Büyük Selçuklular bütün mirası Anadolu Selçuklularına taşıdılar. Anadolu'yu bugün bildiğimiz anlamda Türk ve Müslüman ağırlıklı bir bölge haline getiren Anadolu Selçuklularının bilgi, birikim ve tecrübe itibarıyla Büyük Selçuklulardan etkilendiklerini biliyoruz. Bu durum teşkilat yapısında ve devlet töresinde gözlemlenebilir. Anadolu Selçukluları devlet teşekküllerini tamamlamalarının ardından kısa sürede yüksek refah düzeyine ulaştılar. Bunda Anadolu'nun verimli topraklarının etkisi oldukça büyüktü.

Konusunda uzman dokuz araştırmacının Selçuklu saltanat tarihine ilişkin metinlerini içeren kitap, siyasi tarihin sınırlarının dışına çıkan ilk kapsamlı çalışma özelliğini taşıyor. Farklı kalemlerin katkısıyla Selçuklu tarihinde es geçilen birçok mesele aydınlığa kavuşmuş. Mesela Selçuklu hanedanının "Rum" nesepten geldiğini öğreniyoruz. Prof. Scott Redford'un Selçuklu tarih yazımını masaya yatırdığı makalesinde ise Osmanlı tarihi çalışanların "küçümsemelerine" rağmen Selçuklu tarihi olmaksızın umumî Türk tarihinin anlaşılamayacağını bir kez daha anlıyoruz.

Kitapta öne çıkan başlık, bugüne kadar -nedendir bilinmez- görmezden gelinen "saray". Batı ve Doğu'nun birbirinden ne denli etkilendiğini saray mimarisi ve işleyişinde görmek mümkün. Anadolu Selçuklu sarayı Batı'daki örneklerde olduğu gibi iç ve dış saray biçiminde inşa edilmiş. İç saray yani bergâh Sultan'ın maiyetinin yaşadığı özel hayatın merkezindeki mekân. Dış saraysa eğitim faaliyetlerinin de yürütüldüğü, elçilerin ağırlandığı bir alan.

Dikkat çekilen unsurlardan

biri de Selçuklularda refahın saray ve toplum arasında eşit olarak dağıtılması. Modern dönemlerde görmeye alışık olduğumuz zengini daha zengin, fakiri daha fakir hale getiren düzene Anadolu Selçuklularında rastlamıyoruz. Saray halkın refah ve mutluluğunu kendi zenginliğinin üstünde tutmuş diyebiliriz.

Anadolu Selçukluları devrinde genel itibarıyla "ulemalar" zümresinden bahsedemiyoruz. İbn Bibi'nin söylediklerinden hareketle hanedana yakın birkaç âlim zikrediliyor. Hiç şüphesiz bu isimlerin en dikkat çekenini İbn Arabî. Osmanlı'yı bir devletten çok, düşünce dünyası olarak nitelendirirsek bu dünyanın kurucu ögesi İbn Arabî'dir. Sara Nur Yıldız ve Haşim Şahin'in yazdıklarından yola çıkarak denebilir ki, Osmanlı İbn Arabî mirasını Selçuklu Devleti'nden tevarüs etmiştir. Selçuklular devrinde tasavvu-

fi hayatın neşvünema bulduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Meccüddin İshak'ı Selçuklu sarayına davet eden I. Keyhüsrev'in manzum mektubu okunup tefekkür etmeye değer. Bir devlet reisinin tasavvuf büyüğüne "kardeşlik meclisinde dostların tacı" diyerek mektubuna başlaması insanı derinden etkiliyor. Anadolu'yu mayalayan irfanî gelenekle hemhâl olmamızın zamanının geldiğini belki bu küçük ayrıntılar bize hatırlatacak, kim bilir...

Dimitri Korobeinikov'un Müslüman ve Hıristiyan kaynaklarında Selçuklu hanedanlığının dair kavram ve unvanlar, Rustam Shukurov'un Selçuklu şehzadelerinin Bizanslı kimliği ve Rachel Goshgarian'ın Selçuklu taşrasında reform hareketleri ve çoklu ittifakların idaresi konulu yazıları tekrar tekrar okunacak türden.

Olcay Can Kaplan